SABABA FI FURMAATA WALIIN ODUU WARRA DUUBATTI DEEBIâ€™ANII-KUTAA 13.1

Description

Assalamu aleykum wa rahmatullahi wabarakaatuh. Jiâ€™a tokko oliif erga addaan banne booda kunoo walitti dachaane. Qormaata addunyaa tokko waliin osoo walâ€™aanso baanu addaan fagaanne. Amma qajeelotti mata-duree keenyatti seenna.

14-Amanti keessatti daangaa darbuu fi wanta nafseen hin dandeenye itti feâ€™uu

Wantoota Islaama erga qabatanii booda duubatti akka deebiâ€™an nama taasisan keessaa tokko: Amanti keessatti daangaa darbuu fi wanta nafseen hin dandeenye irra kaaâ€™uudha. Namni uumamaan dandeetti daangeefamaa qaba. Kanaafu, daangaa kana darbuu hin qabu. Taâ€™uu baannan kufaatiif saaxilama. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa kitaaba Isaa keessatti aayah baayâ€™ee keessatti daangaa darbuu irraa dhoowwe jira. abbooti kitaaba (Yahuudotaa fi Kiristaanota) daangaa darbuu irraa ni akeekachiise. Ni jedha:

قُلۡ يَٰٓأَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ لَا تَغۡلُواْ فِي دِينِكُمۡ غَيۡرَ ٱلۡحَقِّ وَلَا
تَتَّبِعُوٓاْ أَهۡوَآءَ قَوۡمٖ قَدۡ ضَلُّواْ مِن قَبۡلُ وَأَضَلُّواْ كَثِيرٗا
وَضَلُّواْ عَن سَوَآءِ ٱلسَّبِيلِ ٧٧

â€œJedhi, â€œYaa warra kitaabaa! Amantii keessan keessatti dhugaan ala daangaa hin darbinaa. Fedhii ummata duraan jallatanii darbanii, namoota heddus jallisanii fi karaa qajeelaa irraa jallatanii hin hordofinaa.â€• Suuratu Al-Maaâ€™idah 5:77

Kiristaanota biratti jallinni kan mulâ€™ateef sababa isaan daangaa darbuu irraa kan ka`e amanti isaanii keessatti wanta haarawa uumaniifi. Ustaaz Muhammad Xaahaa Aashura kitaaba isaa Maqaasida Shariiâ€™ati jedhu keessatti kitaaba Shekh Abdurahmaan Laweyhiq â€œAmanti Keessatti Daangaa darbuuâ€• jedhu irraa akkana jechuun dabarse: Keeyyattonni kunniin jalqaba irratti warra kitaabatiin wal haa qabataniyyu malee wanti isaan irraa barbaadamee: sababa ummattoota darban dallansuu Rabbiitti geesse irraa akka of eeganiif ummata kana ittiin gorsuufi.â€•

Namoonni gariin akkana jechuun of gaafachuu dandaâ€™u: sila daangaa darbuun kuni kiristaanota irratti daangefamaa?â€• Gaafi kana sheykhul Islaam ibn Taymiyah kitaaba Iqtidaaâ€™u Siraaxal Mustaqiim jedhu keessatti deebii deebisa: gareewwan biroo caalaa kiristaanonni amantii fi hojiidhaan baayâ€™isanii daangaa darbu. Amanti keessatti daangaa darbuu irraa Rabbiin isaan dhoowwe.â€•

Kanaafi, akka Muslimoonni wanta ummattoonni darban itti kufanitti hin kufneef Ergamaan Rabbii (SAW) ummata isaa daangaa darbuu irraa dhoowwe. Ibn Abbaas (radiyallahu anhu) akkana jedha: ganama Aqabah Ergamaan Rabbii (SAW) osoo geejjiba isaanii irra jiranu akkana naan jedhan: â€œCirracha muraasa naaf fidi.â€• Anis cirrachoota hanga firii teemiraa ykn fiixee qubbiinii gahan funaaneef. Yommuu harka isaa keessa kaaâ€™u akkana jedhe: Eeyyen kan akkanaa. ***Amanti keessatti daangaa darbuu irraa of eeggadhaa. Dhugumatti, wanti namoota isiniin duraa balleessee amanti keessatti daangaa darbuudha***.â€• An-Nasaaâ€™i 3057

Kunoo kuni Nabiyyii keenya (SAW) xumura warra daangaa darbanii nuuf ibsa. Gahuumsi isaanii gara badiiti. Inumaa, kana siâ€™a sadii deddeebisee dubbata. Muslim ibn Masâ€™uud (radiyallahu anhu) irraa akka gabaasetti, Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedha:

Ø£ÙŽÙ„Ø§ÙŽ Ù‡ÙŽÙ„ÙŽÙƒÙŽ Ø§Ù„Ù’Ù Ù•ØªÙŽÙ†ÙŽØ·Ù•Ù‘Ø¹Ù•Ù^Ù†ÙŽ â€•â€•â€• â€•.â€•
Ø«ÙŽÙ„Ø§ÙŽØ«ÙŽ Ù ÙŽØ±ÙŽÙ‘Ø§ØªÙ• â€•.â€•

â€œDhagayaa! Warri daangaa darban badan!â€• (Siâ€™a sadii) Sunan Abi Daawud 4608, Sahiih Muslim 2670

Kanaan wal qabsiisee An-Nawawiin ni jedha: mutanaxxiâ€™uun jechuun warra wanta tokkotti garmalee lixan, dubbii fi hojii isaanii keessatti daangaa darbaniidha.

Kunoo Nabiyyiin (SAW) ummata isaa garmalee jabeessu akka hin qabne isaaniitti hima: Ofirratti hin jabeessinaa Rabbiin isin irratti jabeessati. Dhugumatti namoonni ofirratti jabeessanii Rabbiin isaan irratti jabeesse. Kunniin gadaamoo fi manneen keessatti haftee isaaniiti. Ergasii aayah tana ni qaraâ€™e: â€œ **Moloksummaas ni eegalan. Jaalala Rabbii barbaadu malee isaan irratti [moloksummaa] hin katabne**.â€• Suuratu Al-Hadiid 57:27[1]

Nafsee irratti jabeessun fakkeenyoota daangaa darbuu keessaa tokkoodha. Dhumti abbichaa addaan kutuu taâ€™a. Sababni isaas, namni amanti ofirratti jabeesse amantin isa mooâ€™ata. Kuni shakkii hin qabu.

Abu Hureeyraan akka gabaasetti, Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan: â€œ**Dhugumatti, Amantiin kuni salphaadha. Eenyullee amanti ofirratti hin jabeessu, kan isa mooâ€™atu yoo taâ€™ee malee. Sirraaâ€™aa, dhiyaadhaa, gammadaa, ganamaan, waaree boodaa fi halkan dhumaa irraa hanga taâ€™e ibaadaa gochuun gargaarsa barbaadaa.**â€• Sahih al-Bukhari 39

Kanaan wal-qabsiisuun Haafiz ibn Hajar akkana jedhe: hiikni kanaa namni hojii amanti keessatti garmalee gadi lixu, haala madaallamaan qabachuu dhiise, kan dadhabuu fi addaan kutee ta`ee mooâ€™atama.

Rasuulli (SAW) oduun sahaabota isaa garii irraa isa dhaqqabeen keessi isaa ni tuqame. Anas irraa akka gabaafametti, akkana jedha: Namoonni sadii gara manneen haadholii manaa Nabiyyii (SAW) dhufuun ibaadaa isaa ilaalchisee gaafatan. Yommuu isaanitti beeksifamu, ibaadaa isaanii akka xiqqaatti ilaaluun akkana jedhan: â€œNuti Ergamaa Rabbii (SAW) irraa eessa jirraa? Zanbii isaa irraa wanta darbee fi wanta duubatti hafee Rabbiin isaaf araarame jira. Isaan keessaa tokko akkana jedhe: Ani yeroo hundaa halkan salaataa bula.â€• Kan biraas ni jedhe: â€œAni jireenya guutuu nan sooma, sooma hin hiiku.â€• Kan biraas ni jedhe: Ani Dubartoota irraa addaan baha. Gonkumaa hin fuudhu.â€•

Ergasii Ergamaan Rabbii (SAW) dhufuun akkana jedhan: **Kan akkana akkana jedhe isinii? Dhugumatti, ani hunda keessan caalaa Rabbiin kan sodaatuu fi eeggatuudha. Garuu nan sooma, nan hiika. Nan salaata, nan ciisa. Dubartoota nan fuudha. Namni Sunnah kiyya irraa garagale inni narraa miti.**â€• Sahiih Al-Bukhaari- 5063

Bukharai fi Muslim Anas irra akka gabaasanitti, Anas ni jedha: Ergamaan Rabbii (SAW) masjiida seenanii funyoo (tushaa) utubaalee lama jidduutti rarrafamee argan. Ergasii ni jedhan: â€œTushaan kuni maalidhaa?â€• Namoonnis ni jedhan: â€œKuni tushaa Zaynabi. Yommuu dadhabdu, [salaataaf dhaabbachuu itti fufuuf] tushaa kana qabatti.â€• Ergasii Nabiyyiinis (SAW) ni jedhan: â€œLakki. Hiikaa. Tokkoon keessan nashaaxa isaatiin haa salaatu. Yommuu dadhabu immoo haa taaâ€™u.â€• Sahiih Al-Bukhaari 1150

Hadiisa kanaan wal-qabsiisee ibn Hajar akkana jedha: hadiisa kana keessa ibaadaa keessatti madaallama taâ€™uutti kakaasu fi isa keessatti garmalee lixuu irraa dhoowwutu jira.

---

[1] https://sunnah.com/abudawud:4904
Min Akhbaaril Muntakisiina maâ€™al asbaabi wal ilaaji-fuula113-115

Date Created
May 16, 2021
Author
admin